

ТРАНСКОРДОННИЙ ТУРИЗМ У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ**Бучко Ж.І.***Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

Подано й розкрито сутність транскордонного туризму як важливого елемента міжнародного туризму, показано його значення у розвитку прикордонних регіонів, виявлено його позитивні та негативні наслідки для розбудови держави й забезпечення національної безпеки, запропоновано шляхи подолання таких негативних наслідків і запобігання ризикам, виділено головні форми транскордонного співробітництва в галузі туризму.

Ключові слова: транскордонний туризм; транскордонне співробітництво; законодавче забезпечення транскордонного туризму; єврорегіон; транскордонний туристичний кластер.

Актуальність. Важливим механізмом розвитку міжнародних відносин і забезпечення економічної та культурної інтеграції України до Євросоюзу є транскордонна співпраця, що втілюється у різних сферах життєдіяльності і слугує однією із форм міждержавної взаємодії в різних галузях. Це сприяє появі транскордонних регіонів, що включають території сусідніх держав та функціонують згідно узгоджених планів з урахуванням інтересів цих країн. Ефективно ці процеси відбуваються в туристичній галузі.

В Україні, як і в багатьох інших країнах, нині поширені заходи в межах транскордонного співробітництва - спільних дій, спрямованих на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, що визначена їх національним законодавством [8]. Транскордонний туризм, відповідно, слід вважати одним із важливих напрямів транскордонного співробітництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання транскордонного туризму в Україні розглядали Біль М. (сучасний стан та основні напрямки розвитку транскордонного співробітництва регіонів України в галузі туризму), Василюх Н.В. (дослідження ринку туристичних послуг у контексті транскордонного співробітництва), Горб К.М. (дослідження митного забезпечення транскордонного туризму), Зеленко О. (роль єврорегіонів у розвитку туристичної індустрії України), Мікула Н. та Толкованов В. (дослідження процесів транскордонної співпраці в Україні).

Найбільший внесок у дослідження транскордонних процесів в Україні зроблено львівськими вченими. Мікула Н. та Толкованов В. вбачають основну роль транскордонного співробітництва в інтеграційних процесах як можливість прискорення вирівнювання якості життя населення прикордонних територій до середньоевропейського та

досягнення вільного руху товарів, людей і капіталів через кордон до повної інтегрованості простору [7, с. 11]. Важливою складовою транскордонної співпраці є туризм. Горб К.М. вважає транскордонний туризм видом туристичної діяльності, в основі якого лежить розвиток туристичної інфраструктури та організація туристичних маршрутів на транскордонній території та безпосередньо біля неї [4, с. 31]. На думку Василюхи Н.В., підтримка транскордонного співробітництва прикордонних регіонів є інструментом соціально-економічного розвитку регіонів та пом'якшення територіальних диспропорцій [2, с. 161]. Висвітлення основних напрямів діяльності єврорегіонів у розвитку туристичної індустрії України та визначення їх ролі представлено в доробку Зеленко О. [5].

Метою дослідження є виявлення й обґрунтування ключових напрямків, проблем та перспектив, пов'язаних із транскордонною співпрацею в галузі туризму та визначення його місця у контексті євроінтеграційних процесів України.

Виклад основного матеріалу. Співпраця в галузі туризму займає одне з чільних місць у програмах транскордонного співробітництва. Для більшості транскордонних регіонів туризм є стратегічною сферою регіонального розвитку. Позаяк туризм відзначається високою залежністю від інших галузей національної економіки, а доцільність транскордонного співробітництва в туризмі зумовлюється високим ступенем залежності галузі від розміщення природно-рекреаційних об'єктів, що формують туристичну привабливість регіону, то в розвитку туризму на транскордонних територіях зацікавлені прикордонні регіони країн, що поєднані спільними туристичними об'єктами, та розділені державними кордонами.

Основні форми реалізації транскордонного співробітництва в Україні - єврорегіони, міжрегіональні агломерації, транскордонні туристичні кластери, стратегії транскордонної співпраці, двосторонні міждержавні чи міжрегіональні угоди, програми партнерства, транскордонні проекти.

Створення єврорегіону дає змогу його учасникам утворювати спільні економічні структури, розвивати прикордонну торгівлю, реалізовувати проекти в галузі туризму, екології, спорту та культури. Розвиток партнерських відносин між прикордонними регіонами у будь-якій сфері життєдіяльності сприяє розвитку туризму, а реалізація спільних проектів у туристичній галузі дає поштовх до розвитку економічних, соціальних та культурних зв'язків.

Роль транскордонного співробітництва у розвитку туристичної індустрії України розглянемо на прикладі єврорегіонів, які функціонують як організаційні форми співробітництва адміністративно-територіальних одиниць. З 1993 року на прикордонних територіях України створено десять єврорегіонів: Карпатський (1993 р.) Буг (1995 р.), Нижній Дунай (1998 р.), Верхній Прут (2000 р.), Дніпро (2003 р.), Слобожанщина (2003 р.), Ярославна (2007 р.), Чорноморський (2008 р.), Донбас (2010 р.) і Дністер (2012 р.). До їх функціонування залучено 16 адміністративних одиниць: Вінницьку, Волинську, Донецьку, Закарпатську, Запорізьку, Івано-Франківську, Луганську, Львівську, Миколаївську, Одеську, Сумську, Харківську, Херсонську, Чернівецьку, Чернігівську області та АР Крим.

У більшості єврорегіонів рекреаційно-туристична діяльність визначена як напрям транскордонної співпраці. Значна увага приділяється питанням охорони природної та культурної спадщини як ресурсів розвитку туризму. Особливо це характерно для єврорегіонів Верхній Прут, Карпати, Буг.

Для усіх єврорегіонів важливим напрямом діяльності, що сприяє розвитку туризму, є покращення інфраструктури: шляхів сполучення, закладів розміщення, харчування. Актуальними є питання розбудови прикордонної інфраструктури, зокрема пунктів пропуску за спрощеним режимом, особливо в межах територій малого прикордонного руху.

Для ряду єврорегіонів, особливо західної частини України, актуальним напрямом є використання в організації туристичних послуг етнокультурних традицій. На цьому ґрунтується ряд проектів з підтримки етнічної та культурної самобутності населення регіонів. Для єврорегіонів Верхній Прут, Карпатський, Буг, Нижній Дунай стали традиційними міжетнічні фестивалі, що популяризують етнокультурну спадщину.

Збереженню та розвитку туристичної індустрії сприяють проекти з охорони навколишнього середовища і попередження екологічних катастроф, що реалізуються в єврорегіонах Нижній Дунай, Буг, Карпати, Верхній Прут, Дністер.

У програмах розвитку туризму більшості єврорегіонів прописані розробка якісного туристського продукту з урахуванням потреб охорони природної та культурної спадщини, хоча в деяких з них (Нижній Дунай, Слобожанщина, Ярославна, Дніпро) туризм або відсутній як стратегічний напрям, або окреслений дуже загально. Головними завданнями розробники стратегій визначили тут розвиток малого та середнього бізнесу на транскордонних територіях, залучення до регіонів міжнародних туристичних потоків.

Актуальним завданням ряду єврорегіонів є покращення інформаційної доступності туристичного продукту та його промоції, що вирішується через впровадження ряду транскордонних проектів. Цілі досягаються шляхом створення баз даних туристичних ресурсів, пунктів та центрів туристичної інформації, розробки сайтів, картосхем, путівників, буклетів.

Серед стратегічних цілей та завдань свого часу недостатньо уваги було приділено туризму в єврорегіонах Слобожанщина, Ярославна, Дніпро, Донбас. З огляду на надскладну військово-політичну ситуацію сьогодення, в цих єврорегіонах, а також у Чорноморському, транскордонні проекти призупинилися.

Висновки. Транскордонний туризм є одним із напрямів реалізації проектів, що діють у прикордонних адміністративно-територіальних одиницях країн для поліпшення соціально-економічної ситуації. Це програми сусідства "Польща - Білорусь - Україна" (Волинська, Закарпатська, Львівська області), "Угорщина - Словаччина - Україна" (Закарпатська область), "Румунія - Україна - Молдова" (Закарпатська, Івано-Франківська, Одеська, Чернівецька області). Результатом впровадження проектів є вдосконалення комунікацій, оптимізація інформаційного забезпечення туризму, покращення туристичної інфраструктури та якості туристичного обслуговування, зростання потоків міжнародного туризму. Водночас потенціал транскордонної співпраці України, який може забезпечити сталий розвиток та конкурентоспроможність транскордонних регіонів, ще не повною мірою використовується.

Література

1. Біль М. Транскордонне співробітництво регіонів України в галузі туризму: сучасний стан та основні напрямки розвитку / М. Біль // Демократичне врядування: Науковий вісник. - 2008. - Вип. 2. - С.21-24.
2. Василюх Н.В. Розвиток ринку туристичних послуг у контексті транскордонного співробітництва / Н.В. Василюх // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. - 2010. - Вип.3. - С.160-165.
3. Горб К.М. Проблеми митного забезпечення розвитку

- трансгоскордонного туризму в Україні / К. Горб // Україна: географія цілей та можливостей. Зб. наук. праць. - Н.: фоп "Лисенко М.М.", 2012. - С. 218-221.
4. Горб К.М. Трансгоскордонний туризм і проблеми його митного забезпечення / К.М. Горб // Вісник Академії митної служби України. Серія: Економіка. - 2014. - №2. - С. 30-36.
 5. Зеленко О.О. Роль євро регіонів у розвитку туристичної індустрії України / О. Зеленко // Часопис економічних реформ, №3 (11), 2013. - С. 148-155.
 6. Мікула Н. Міжтериторіальне та трансгоскордонне співробітництво: Монографія / Н. Мікула. - Львів: ІРД НАН України, 2004. - 395 с.
 7. Мікула Н. Національна доповідь "Сучасний стан та перспективи розвитку трансгоскордонного співробітництва в Україні" (Основні положення проекту) / Н. Мікула, В. Толкованов // Регіональна економіка. - 2010. - №3. - С. 7-19.
 8. Про трансгоскордонне співробітництво: Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 2004. - № 45. - Ст. 499 (зі змінами, внесеними згідно із законами № 1833-VI (1833-17) від 21.01.2010, ВВР. - 2010. - № 12. - Ст. 116 ; № 5463-VI (5463-17) від 16.10.2012. - ВВР. - 2014. - № 4. - Ст. 61).

References

1. Bil M. Transkordonne spivrobitnytstvo rehioniv Ukrainy v haluzi turyzmu: suchasnyi stan ta osnovni napriamky rozvytku [Transboundary cooperation of Ukrainian regions in the field of tourism: modern status and the main directions of development] Demokratychne vriaduvannya: Naukovyi visnyk. 2008. Vyp. 2. P.21-24. [in Ukrainian].
2. Vasylykha N.V. Rozvytok rynku turystychnykh posluh u konteksti transkordonnoho spivrobitnytstva [The development of market of tourism services in the context of transboundary cooperation] Visnyk Chernivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu. 2010. Vyp.3. P.160-165. [in Ukrainian].
3. Horb K.M. Problemy mytnoho zabezpechennia rozvytku transkordonnoho turyzmu v Ukraini. [Problems of the customs supply of development of transboundary tourism in Ukraine]. Ukraina: heohrafiia tsilei ta mozhlyvostei. Zb. nauk. prats. N.: fop "Lysenko M.M.", 2012. P. 218-221. [in Ukrainian].
4. Horb K.M. Transkordonnyi turyzm i problemy yoho mytnoho zabezpechennia [Transboundary tourism and problems of its custom supply] Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Ekonomika. 2014. №2. P. 30-36. [in Ukrainian].
5. Zelenko O.O. Rol yevrorehioniv u rozvytku turystychnoi industrii Ukrainy [The role of Euro-regions in the development of tourism industry] Chasopys ekonomichnykh reform. №3 (11). 2013. P. 148-155. [in Ukrainian].
6. Mikula N. Mizhterytorialne ta transkordonne spivrobitnytstvo: Monohrafiia / N. M [Interterritorial and transboundary cooperation: Monograph]. Lviv: IRD NAN Ukrainy, 2004. 395 p. [in Ukrainian].
7. Mikula N. Natsionalna dopovid "Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva v Ukraini" (Osnovni polozhennia proektu) [The national report "The modern state and perspectives of development of transboundary cooperation in Ukraine"] Rehionalna ekonomika. 2010. №3. P. 7-19. [in Ukrainian].
8. Pro transkordonne spivrobitnytstvo: Zakon Ukrainy [About transboundary cooperation: The law of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). 2004. № 45. St. 499 (zi zminamy, vnesenymy zghidno iz zakonamy № 1833-VI (1833-17) vid 21.01.2010, VVR. 2010. № 12. P. 116 ; № 5463-VI (5463-17) vid 16.10.2012. VVR. 2014. № 4. St. 61. [in Ukrainian].

Бучко Ж. Трансграничный туризм в контексте евроинтеграции Украины. Представлена и раскрыта сущность трансграничного туризма как важного элемента международного туризма, показано его значение в развитии пограничных регионов, выделены его позитивные и негативные последствия для развития государства и обеспечения национальной безопасности, предложены пути преодоления таких отрицательных последствий и предотвращения рисков, выделены главные формы трансграничного сотрудничества в отрасли туризма.

Ключевые слова: трансграничный туризм; трансграничное сотрудничество; законодательное обеспечение трансграничного туризма; евро регион; трансграничный туристический кластер.

Buchko Z. I. Cross-border tourism is in the context of eurointegration of Ukraine. The article presents and discloses the essence of cross-border tourism as an important element of international tourism, is showed its importance in the development of the border regions, revealed its positive and negative consequences for the development of the state and ensure its national security, proposed ways to overcome these negative effects and to minimize the risks, the main forms of cross-border collaboration are selected in industry of tourism.

Key words: cross-border tourism; cross-border cooperation; legislative providing of cross-border tourism; euroregion; cross-border tourist cluster.